

גליון פח"פ - פ' בא ה'תשע"ב / קהילת "חניכי הישיבות" - רמות ב' האם מותר ללכת למקום סכנה להתפלל על קברי צדיקים

שנינו **בברכות** (גכ): מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך בא שר אחד נתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו לאחר שסיים תפלתו אי"ל ויקא והלא כתוב בתורתכם (דברים פ"ד פס' ט) "רק השמר לך ושמור נפשך" וכתוב (דברים פ"ד פס' ט) "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", ע"כ.

ולכאורה צ"ע איך חכמינו אתו חסיד את עצמו בסכנה ועבר על "ונשמרתם". ובאמת כבר עמד בזה **בט"ז** (או"ח סי' סו ס"ק א) וכתב שאותו חסיד לא עבר על "ונשמרתם" משום שהיה יודע שיפייסנו. וכ"כ **במ"א** (סי' קד ס"ק א) דכיון שהיה בטוח שיקבל תשובתו שפיר עבד. וכעין זה כתב **הצל"ח** (שם ד"ה מעשה בחסיד).

והנה מדברי ה"י"ו והמ"א הני"ל מוכח דהמסכן עצמו עובר על "ונשמרתם". וגדולה מזו כתי' **הפלא יועץ** (ערך שמירה) בשם המפרשים שאותו חסיד נפטר מהעולם משום שעבר על "ונשמרתם".

מיהו **בספר חסידים** (סי' תשפ"ג) כתב דאם אדם מחמיר על עצמו בתפלה אע"פ שמסתכן בפשוט בטוב עושה כו' וכן אמרו אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, ע"כ. וכן נקט **האר"ר** (סי' סו אות א) שאותו חסיד החמיר ע"ע, וכתב **ג' כתבו תוס'** (עירובין כא: ד"ה מוט"ב) גבי ר"ע שאמר מוטב שאמות מיתת עצמי ואל אוכל בלא נטיי', וכן איתא בספר **מנורת המאור** (נר שלישי פ"ה) ד"חסידי" אשר כל ימיו זהיר במצוה מחמיר אפי' בסכנה **גמורה**, וחסד יסובבנהו, ע"כ.

אלא ד"ל שהס"ח הני"ל לשיטתו אזיל בסי' ר"י"ט דס"ל דאף בעבירות שנאמר עליהם "יעבור ואל יחרג" רשאים להחמיר ולהיהרג (ע"י **בית עולם** שם) וע"כ ס"ל דמותר להחמיר ע"ע ולהיכנס בסכנה עבור המצוה. [נטעם המתירים להחמיר במקום פק"ג י"ל דס"ל ש"יחי בהם" במקום מסירת נפש אינו חיוב לשמור נפשו אלא "פטור" הוא שחידשה התורה שרשאי לעשות העבירה במקום פק"ג, וכן מבואר ב**בלבוש** (יו"ד סי' קנא אות א) ו**ביתוספת יוה"כ** (יומא פה. ד"ה אמר). אבל האוסרים להחמיר למסור נפשו כמבואר לקמן, י"ל דס"ל דוחי בהם הוי חיוב. וכן מבואר **בקרית ספר** (יסעי"ה ה). ויש להעיר דהיכן דאמרין יחרג ואל יעבור היינו מטעם מצות קידוש ה', אבל לא משום העבירה גופא דהרי אנוס הוא, ע"י **בחינוך** (מצוות רצה - רצו), **ברמב"ם** (יסעי"ה פ"ה ה"א-ד) ו**בשאלות** (שמות שאלתא מב). וע"י **בחמדת שלמה** (ליפשיץ סי' לח מאות ג).

אמנם דעת **הרמב"ם** (יסעי"ה פ"ה ה"א, ד) שאסור להחמיר ע"ע ויעבור ואל יחרג לאו מתחייב בנפשו. וכן דעת **הנמקי"י** (סו"פ סו"ר ומורה יח). (אלא שכתב שאם אדם גדול חסיד וירא שמים שיהדור פרוץ בכך רשאי לקדש את השם ולמסור עצמו). וא"כ י"ל דלעולם אסור לסכן עצמו לצורך מצוה.

וכן **במחצה"ש** (שם) כתב בדעת המ"א הני"ל שתיירך דאותו חסיד לא עבר על "ונשמרתם" כי היה בטוח שיקבל תשובתו, היינו לפי 'האוסרים' להחמיר ולמסור אי"ע למיתה. וכ"כ **החת"ס** וע"כ מי שאחיו מתו מחמת מילה מותר לו להחמיר למול לדעה זו. [אלא דקשה ע"י קושית **הראש יוסף** (ברכות לב: ד"ה פסקא) ו**הכת"ס** (יו"ד סי' קיח) דהרי היכן שלא מכוונים להעבירו על דבר תורה אסור להחמיר ע"ע כמבואר לקמן, וצ"ע].

והנה ע"י **בשו"ע** (יו"ד סי' קנא סעי' א) שפסק שרשאי להחמיר ע"ע אם העכו"ם מכוין להעבירו על דת. [וע"י **ברמ"א** (שם) שהביא דברי הנמקי"י הני"ל. וע"י **ביבאור הגר"א** (ס"ק ק) מה שתמה עליו. ו**בלבוש** (שם) מבואר שכוונת הרמ"א שמוותר להחמיר ע"ע אלא דכ"ש באם הוא אדם גדול וכי' ורואה שהדור פרוץ בכך שרשאי לקדש את השם. ו**הש"ך** (ס"ק א) הביא דעת הב"ח שנקט כדברי הרמב"ם וסיים דלפי הענין מורים לו]. ולפ"י (לפי דברי המחצה"ש הני"ל) יוצא דלפי השו"ע רשאי לסכן עצמו לצורך מצוה. אולם שו"י **ברשב"ש** (רס"א ד"ה הענין וה"ה ואם ר"ל) שלמד מהמעשה דאותו חסיד דאפי' בדבר שיש בו מצוה דאמרי שלוחי מצוה אינן נוזקין, מ"מ היכא דשכיח היוזקא צריך לשמור עצמו ו**אסור** לסכן עצמו. והביאו **הב"י** (אה"ע ססי' עה). ו**השו"ע** (סעי' ה), עיי"ש. וכן דעת **הפמ"ג** (תיבת גמא, ושם א' ב). [ולשיטתו אזיל **בראש יוסף** (ברכות לב: ד"ה פסקא). ובדרך זה מבואר **בשל"ה** (שער האותיות א ק דקדושה). אולם ע"י **ברשב"ש** (ג' ס"ג ד"ה והעלילה) שמבואר להדיא שמי שרוצה להחמיר להסתכן עבור עלולת לא"י רשאי. וכן נקט אביו **בתשב"ץ** (ח"ג סי' רפח) דחכמי ישראל היו מסכנים בעצמם לעבור נהרות כדי ליכנס לא"י. וע"י **במעיל צדקה** (סי' כו ד"ה וגם מגדולי המחברים) שכת' שגדולים המחברים כתבו שאפי' במקום סכנות גדולות בדרכים הרוצה בעצמו לנסוע אין מוחין בידו כי לבו שלם ובטוח בה' ששומר מצוה לא ידע דבר רע].

ולפ"י נמצא דאף לדעת הסוברים שרשאי להחמיר על עצמו אסור להיכנס בסכנה ודלא כהבנת המחצה"ש הני"ל. ועיין **במאורי** (יומא יא: סד"ה כל מקום שיש סכנה) שכתב שהטעם דשלוחי מצוה אינן נוזקין לא אמרינן במקום דשכיח היוזקא הוא משום שאין הקב"ה רוצה שיהא מוסר עצמו לסכנה ולסומך על הנס בשביל קיום מצוה. [ואע"פ **שמהמ"א** (סי' רמח ס"ק ד) משמע שמוותר להסתכן למען קיום מצוה. כבר כתב **באג"מ** (או"ח ח"א סי' קצ"ד ד"ה ומש"כ המ"א) שאין כוונת המ"א דיש חשש סכנה ממש שהרי ככה"ג המחמיר מתחייב בנפשו, עיי"ש. וכן **המ"ב** (שם ס"ק כו) הביא דברי המ"א בשינוי לשון קצת וז"ל: וע"פ"י סומכין עכשו שמשכנים בעצמם "יקצת". וע"י **במחת שלמה** (ק' ס"ז ענף ד אות א)].

וכן **המהר"ם שיק** (או"ח סי' רס ד"ה ואיתא באו"ח) דחה דברי המחצה"ש הני"ל דבכה"ג **לכו"ע אסור למסור נפשו** [ועיי"ש שהקשה מהא דברכות (מג דקא' ר"ט וסכנתו בעצמי, ועיין מה שתיירך]. ו**בועונו יו"ט** (סי' מא) כתב שחולה שיש בו סכנה שאמרו לו הרופאים שאם יאכל מצה יסתכן אם אכל עבר על "יחי בהם". [אולם אם בסוף לא הזיק לו יצא יד"ח המצוה. ועיי"ש דמסתפק לפי האוסרים להחמיר במקום פק"ג דאפשר דלא יצא מטעם מצוה הבא בעבירה. וכן **במהר"י אסאד** (או"ח סי' קס ד"ה ע"ד השאלה על החולה) כתב דעובר בכה"ג על וחי בהם. וע"י **בציץ אליעזר** (ח"י סי' מג בשולי המכתב). וע"י עוד **במ"ב** (סי' תריח ס"ק ה) שכת' בענין אכילה ביוה"כ, שאם החולה (שיש בו סכנה) רוצה להחמיר אחר שצריך לכך עליו נאמר את דמכם לנפשותיכם אדרוש, וכ"כ שם (סי' שח ס"ק ה) לענין חילול שבת לחולה שיש בו סכנה. וע"י **בדב"ז** (ח"ד סי' אלף קלט)].

מעתה אף היכן דאיכא מצוה להשתטח על קברי הצדיקים על גבי **שדי"ח** (ח"ו אסח"ד מע"י אר"י אות א) הפרטים בזה מ"מ אם הוא במקום דשכיח היוזקא אסור. ומ"מ במום דליכא סכנה **גמורה** י"ל דשרי. וכן **בפת"ש** (סי' קנא ס"ק א) כתי' בשם **תפארי"י** (ברכות פ"א מ"ג) שמוותר להכניס עצמו לספק סכנה היכא דלא שכיח היוזקא ומצוה דעסיק בה אגוני מגני ורואה מר"ע שהכניס עצמו לספק סכנה בנטיי' שהיה סומך אי"ע שלא יניחו שומר האסורים למות בצמא כדאיתא בעירובין דף כ"א, ע"כ. וכן מבואר בדברי המ"א, האג"מ ומ"מ הני"ל עכ"פ במקום שיש קצת סכנה.

האם יש איסור להסתכל בידי הכהנים משום השראת השכינה

תנן [מגילה כ"ד:] כהן שיש בידו מומין לא ישא את כפיו ר' יהודה אומר אף מי שהיו ידיו צבועות סיטים לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו.

ופ"י רש"י לפי שהעם מסתכלין בו ואמרינן במסכת תגינה (ט"ז): המסתכל בכהנים בשעה שנושאים את כפיהן עיניו כהות לפי שהשכינה שורה על ידיהן.

והנה התם [בתיבוי] אמרינן בגמ' דרש ר' יהודה ברכי נחמני מזורגמניה דר"ל כל המסתכל בג' דברים עיניו כהות בקשת בנשיא ובכהנים מסתכלין בו ואמרינן בתיבוי המסתכל בכהנים בשעה שנושאים את כפיהן עיניו כהות, והא ליכא דמסקינן דוקא בזמן שבהמ"ק קיים ואילו התם בגבולים וכי', ונראה לפרש שאף בגבולים מיתסר משום הסח הדעת, והכי איתא בירושלמי דהתם א"ר יוסי הדא אמרה שאסור להסתכל בכהנים בשעה שהם מברכין את העם א"ר חגי כלום אמר אלא משום הסח הדעת אנא מסתכל ולא מסתאנא דעתאי.

ובטור (א"ח סי' קפ"ח) כתב דבשעה שהכהנים מברכין העם יהיו פני העם כנגד הכהנים ולא יסתכלו בהם.

וכתב שם הב"י דאין לפרש האיסור משום הא דאמרינן בחגיגה שהמסתכל בכהנים עיניו כהות, דהא מפרש התם דהיינו דוקא בזמן שבהמ"ק קיים והיו עומדים על הדוכן ומברכין את העם בשם המפורש, אלא דמקור האיסור מדאמרין בירושלמי [פ' קורא את המגילה ע"פ ה"ח] שאסור להסתכל בכהנים בשעה שהם מברכים את העם משום הסח הדעת.

אולם בתוס' הרא"ש [מגילה כ"ד:] כתב לבאר הא דאמרינן במשנה מפני שהעם מסתכלין בו – שאע"פ שאין עיניו כהות עתה כמו בזמן שבהמ"ק קיים, בזמן שבהמ"ק קיים עיניו כהות מפני שהיו מברכין לישראל בשם המפורש אבל עתה שאין מברכין לישראל בשם המפורש אין עיניו כהות, אפי"ה אין מסתכלין בהם מפני שהקב"ה מצוין מבין קשרי אצבעותיהם שנאמר משגיח מן החלונות מצוין מן החריכים.

וכיז"ב כתב הרא"ש בפסקיו [סי' כ"א וז"ל: ומה שחולקין אצבעותיהן זהו לפי המדרש מצוין מן החריכים ששכינה למעלה משהיה מוציא מביין חריכי אצבעותיהן, ומכוננים לעשות ה' איריים בין שתי אצבעות לשתי אצבעות ובין אצבע לאגודל ובין גודל לגודל לקיים מצוין מן החריכים. וכן הוא בוורה [פרשת נשא קמ"ז ע"א] – תנא ר' יוסי בשעתא דכהנא פריס ידיו אסור ליה לעמא לאסתכלא ביה משום שנתנא שריה בידיו וכי', משום דשמא קדישא רמיזא באצבעי דידיו ועבי בני נשא לדחלא אע"ג דלא חמאן שכינתא לא בעאן לאסתכלא בידיהו דכהני בגין דלא ישכתחון עמא חציפאן לגבי שכינתא.

אחר כך מצאתי דעמד בענין זה בנוירות שמשון, דהנה במג"א [פי' קפ"ח ס"ק ל"ה] כתב: ולא יסתכלו בהם – ועיין סיפון רב"ט [סי' א] דמשמע דלשון להסתכל משמע דוקא להסתכל הרבה אסור, אבל ראייה בעלמא לא מיתסרא. אך נוהגין שלא לראות כלל, ואפשר דעבדי זכר למקדש דהתם אפילו ראייה בעלמא הוי אסורה משום כבוד השכינה, ואם נסתכל הרבה במקדש עיניו כהות.

וכתב ע"ז הנזירות שמשון: ואפשר דעבדינן זכר למקדש – אכן בוורה סוף פרשת נשא [ח"א קמ"ז א'] משמע אפילו בזמן הזה שכינה שורה, ומשום כבוד השכינה. וא"כ מה שכתוב בחגיגה [ט"ז:] דוקא בזמן בית המקדש, היינו עיניו כהות. וכוה מיישב מה שהקשו תוספות [שם ד"ה בכהנים] על רש"י שפירש במגילה [כ"ד: ד"ה כהן שיש] גם בזמן הזה משום שכינה.

וכיז"ב כתי' הכה"ח [סי' ק"ט] אחר שהביא דברי הוה"ר הנזכר – ולפ"י ההלוק הוא דוקא זמן בהמ"ק לז"ה הוא משום דבזמן בהמ"ק עיניו כהות ובוז"ה רק משום כבוד השכינה. ומ"מ למעשה אפשר דאין לית לן נפ"ק בדבר, דכיון שכבר נתפשט המנהג בא"י שהכהנים מכסים את ידיהם בשעת הברכה, א"כ הו"י י"ל דליכא לאסור בראיה מצד כבוד השכינה.

וכן מבואר בדברי הכה"ח [סי' קמ"ב] שכתב – כיון דשכינתא שריא על האצבעות ראו כוסתן כדי שלא יסתכלו בהן ונקב"ו עמא חציפאן, ע"כ. ומבואר בדבריו דכה"ג שדי

